

Turpa

Bongaa 30 fisua

Särki

Kalatalouden Keskusliitto

FONGAUS ON HAUSKAA

Kuluvalla vuosituhanella Suomeen on rantautunut uusi kalastuslaji kalabongaus. Harrastajat käyttävät tästä kalastusmuodosta nimeä fongaus.

Tässä kalastusmuodossa yritetään pyydystää mahdollisimman monta kalalajia vaikkapa kalenterivuoden aikana. Alan harrastajat pitävät kilpailuja, joissa voiton ratkaisee kilojen sijasta kalalajien määrä.

Laji on mielenkiintoinen ja antoisa luontoharrastus: saadakseen pyydystettyä mahdollisimman monta kalalajia on osattava lukea luonnon kirjaa. Täytyy tietää miten kalat käyttäytyvät ja missä ne liikkuvat eri vuodenaikoina. Lisäksi täytyy osata käyttää erilaisia pyydysvälineitä ja syöttejä.

Koko ei ratkaise. Kalojen koolla ei sinänsä ole bongauksessa merkitystä. Pieni särkikaloihin kuuluva törö on kalabongarille yhtä arvokas kuin metrinen hauki.

BONGATTAVAA RIITTÄÄ

Maapallon vesistöissä on tavattu yli 26 000 kalalajia. Jäämerestä löytyy jo yli 240 kalalajia.

Kalabongauksen urakka helpottuu, jos aluksi keskittyy kotimaisiin kalalajeihin. Suomesta löytyy 70 kalalajia vakituisesti ja jos kaikki sattunnaiset lajit otetaan huomioon, vesistämme on tavattu 100 kalalajia.

Vuimeisimmat uudet lajit ovat mustatäplätokko, hopearuutana ja silokampela. Seuraavaksi odotetaan rohmutoikko nimisen kalalajin leviävän idän suunnalta Suomeen.

Monet kalalajit ovat esiintymispaikoiltaan ja kooltaan sellaisia, että tavallinen kalastaja ei niitä elämänsä aikana tule edes nähneeksi. Tiesitkö että turpa ja suutari ovat kaloja?

Uusi tulokas. Mustatäplätokko on Mustanmeren alueelta peräisin oleva kalalaji, joka on ihmisen toimien mukana levittäytynyt vieraslajina Suomen rannikkovesiin.

FONGAUS ON PINNAJAHTIA

Fongauksessa kerätään pinnoja. Jokainen uusi laji antaa pinnan. Voidaan kerätä elämänpinnoja, vuosipinnoja tai päiväpinnoja. Vuodessa pystyy helposti pyytämään Suomen vesistä yli 10 kalalajia, 20 lajin pyytäminen edellyttää jo pientä perehtymistä elintapoihin. Ammattilainen pyytää vuodessa yli 40 kalalajia. Super-suoritus olisi 50 kalalajia kalenterivuodessa, mahdollista sekin on.

Elämänpinnoja Suomen kalalajeista on saatu yksittäisen fongarin toimesta kerättyä ainakin 55.

Tyyli vapaa. Fongauksen säännöt ovat aika väljät. Jotkut kalastavat kaikilla laillisilla pyyntitavoilla, toiset vain aktiivivälineillä, joihin voi vapavälineiden lisäksi laskea muun muassa haavit, kädet ja purkit. Osa pyytää kaikki kalansa vapavälineillä.

NETTI PALJASTAA PAIKAT

Kalabongauksessa netti on avuksi, kun etsitään harvinaisempien kalojen todennäköisiä esiintymispaikkoja. Googlettamalla löytyy paljon vesi- ja kalabiologisia tutkimusraportteja ja koekalastustietoja. Tällaisista raporteista voi haarukoida esimerkiksi törön todennäköisiä esiintymispaikkoja.

Kalakirjat antavat hyödyllistä tietoa harvinaisten kalojen pyydystyspaikoista ja parhaimmista kalastusvuodenajoista.

Kalasta tietoa verkossa. Netissä on lukuisia sivustoja, joista kerrotaan ja keskustellaan sekä kalastuksesta että kalabongauksesta. Fongauksesta löytyy tietoa hakuohjelmilla ja Facebookissa on omat sivunsa fongauksen ystäville.

Kuore

Hietatokko

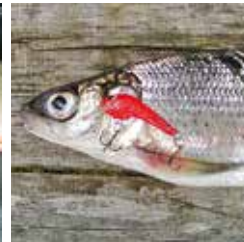
Kivinilkka

Toutain

Siika

Ahven

VUODEN YMPÄRI

Jos haluaa pyydystä kalenterivuoden aikana paljon kalalajeja, niin bongaus kannattaa aloittaa heti tammikuussa pilkkimisellä. Talvella ja keväällä kannattaa yrittää saada pyydettyä pil-

Pilkintä aloittaa bongauskauden. Pilkillä voi bongata kaloja aivan pääkaupungin keskustassa hienoissa puitteissa.

killä jään alta mahdollisimman monta kalalajia, silloin voi keskittyä avovesikaudella hieman vaikeammin pyydettyihin kaloihin.

Varsinkin pohjakaloista monet ovat todennäköisemmin saatavissa pilkillä jään alta. Esimerkiksi kivinilkka, härkäsimppu, kuore, nieriä, made ja siika ottavat helpoimmin pyydäkseen jään alta. Pilkillä voi saada myös muita kalalajeja: ahven, küski, särki, pasuri, lahna, salakka, hauki, kuha, kolmipiikki, kymmeniipiikki, muikku, harjus ja kirjolohi.

Urakka jatkuu keväällä. Vimman saa pyydystettyä todennäköisimmin toukokuussa. Säyneen saanti mato-ongella on helpointa touko-kesäkuussa. Silakkaa ja kilohailia saa merestä silakkalitkalla parhaiten touko-kesäkuussa.

Kala nappaa myös keskikesällä. Karppi ottaa onkeen lämpimän veden aikaan kesä-heinäkuussa. Toutain iskee ärhäkästi uistimeen kesähelteillä heinäkuussa. Kesäyöt sopivat mainiosti kuhan uisteluun. Siian uistelun sesonki on sisävesillä heinäkuussa.

Syksyllä monet kalat valmistautuvat talveen ja kerääntyvät isoiksi parviksi. Ahvenet ja kuhat siirtyvät syvänteisiin, josta niitä on helppo narrata jigaamalla. Suuret hauet rantautuvat ja meritaimenet saapuvat saaliskalojen perässä merenrantojen matalikoille. Taimenen, nieriän ja harmaanieriän uistelusezonki on järvillä syys-lokakuussa.

ONKI ON PARAS VÄLINE

Kaloja voi pyydystää bongausmielessä millä hyvänsä siimapyydystysvälineellä, mutta ylivoimaisesti paras bongauspyyntiväline on kohonki. Ei kuitenkaan mikään huoltoasemalta ostettu isolla punaisella koholla varustettu onkilaite, vaan tehtävään viritetty bongausonki.

Kun tavoitteena on kalastaa mahdollisimman monta kalalajia vuodessa, niin kalojen koolla sinänsä ei ole merkitystä. Pienempiä otuksia on mahdotonta saada liian järeillä vehkeillä.

Hyvä bongausonki on 3 metrinen lasikuituvapa, jossa käytetään pientä nro 22–26 ongenkoukkuja, hyvin ohuella 30 sentin mittaisella perukkeella varustettuna. Kohona on noin tulitikun mittainen ja paksuinen erittäin herkkä koho. Painona aivan pieni siimaan kiinni puristettu lyijynokare.

Syöttinä pikkukaloille toimivat matokompostista löytyvät muutaman sentin mittaiset lierot ja niistäkin vain parin millin pätkä peräpäätä. Myös kärpäsän toukan palanen kelpaa pienille tokoille ja simpuille.

Pohjaonki matosyötillä on hyvä bongausväline, jolla saa pyydystettyä hyvin pohjalla olevia ja pohjan läheisyydessä ruokailevia ka-

loja. Pohjaongessa siiman päähän on solmittu iso paino ja siimaan on liitetty sivusiiman avulla koukku.

Keväällä jäiden lähdön jälkeen pohjaonki on merialueella erinomainen siianongintäväline, jolla tulee joskus sivusaaliina kampelaa. Ison lahnan pyyntiin virvelin nokkaan viritetty pohjaonki on oiva peli, samoin sillä saa isoja ahvenia savustuspönttöön.

Pohjaonki on tehokas. Koukulla ja painolla varustettu pohjaonki on oikeassa paikassa, kuten siian kevätpyynnissä, tehokas pyyntiväline.

YÖKALASTUKSEN JÄNNITYS

Fongaaaja on liikkeellä myös yön jännittävässä pimeydessä.

Hämärän laskeutuessa. Hämärässä ja yöllä tarvitaan kilisevää ja hohtavaa tärpiniä kalaa havaitsemiseksi.

Valoisa kesäyö. Kalanpalalla tai kastematonipulla varustetulla koukulla voi kesäyönä saada siiman päähän ankeriaan.

ÖISTÄ LIRKKIMISTÄ

Hyvin pieniä pohjakaloja, kuten hietatokkoa ja liejutokkoa sekä kivennuoliaista kalastetaan pimeässä lampulla eli lirkkimällä.

Tehokkaan otsalampun avulla etsitään kalat aivan matalasta 5–10 cm vedestä. Pilkkivapaan kiinnitettyllä nro 26 koukulla + minimaalisen pienellä madon palalla asetetaan koukku kalan suun eteen ja kun kala ottaa, niin nostetaan otus nopeasti kämmenelle tai haaviin.

Lampun valossa. Lirkkimällä yöllä pyydetty kivennuoliainen. Otsalampun valossa löytynyt kymmenpiikki.

Öistä toimintaa. Kymmenpiikin lirkkiminen otsalampun valossa on tarkkaa ja jännää puuhaa.

VIISI VIHJETTÄ FONGARILLE

1. Vaihda mato-ongen koukku pienimpään, jonka kaupasta löydät (löytyy ainakin nro 18).
2. Vaihda samalla ohuempi siima, esimerkiksi 0,15 monofiili, käytä hyvin pientä ja ohutta koho.
3. Käytä erilaisia syöttejä: matoja ja kärpäsentoukkia. Petokaloille kelpaavat myös kalanpalat (ahvenen pala on hyvä syötti).
4. Erilaisia särkikaloja saa houkuteltua onkipaikalle heittämällä veteen kaurahiutaleita tai aamupuuron jyvät.
5. Kun saat uuden kalan, ota siitä muutama kuva digikameralla eri kulmista. Mittaa kalan pituus. Merkitse kalapäiväkirjaasi pyyntiaika, paikka, kellonaika, välineet ja syötit.

Kaikille kaloille. Fongaajan kalapakista löytyy oikeanlainen koho, koukku ja paino myös piikkimonnille.

KATISKALLA BONGAAMAAN

Katiska on perinteinen suomalainen kalanpyydys ja se soveltuu erittäin hyvin sekä ruoka-kalan pyyntiin ja hoitokalastukseen. Katiskan eräs tärkeä etu on se, että pyydys soveltuu sekä avovesikauden kalanpyyntiin että talviseen jäänaluspyyntiin. Varsinkin talvisessa mateen pyynnissä katiska on tehokas pyydys. Ahven, hauki ja särkikalat ovat tyypillisimpiä katiskakaloja.

Katiskoilla on saatu Suomen vesistä yhteensä 25 kalalajia. Hyvä katiska on myös hyvä ravunpyydys.

Hyvällä katiskalla voi saada saaliiksi lukuisia kalalajeja: ahven, made, hauki, särki, sorva, lahna, salakka, pasuri, ruutana suutari, säyne, muttu, seipi, kiiski, kolmipiikki, ankerias, harjus, kirjolohi, siika, taimen, muikku, kuore jopa kuha ja silakka.

Siikakin menee katiskaan. Varsinkin mateen kudun jälkeen talvella siiat tulevat ahmiimaan mateen mätiä ja menevät silloin jään alle asetettuun katiskaan.

Katiskalla fongattua. Hyvällä katiskalla voi saada saaliiksi lukuisia kalalajeja niin avovedestä kuin jään alta.

Pasuri

Salakka

Säyne

Suutari

Lahna

Turpa

SÄRKIÄ JA SÄRKIKALOJA

Särkikaloja löytyy Suomen vesistä kunnioitettava määrä, yhteensä 19 lajia. Monet särkikalat ovat varsinkin pieninä sangen samannäköisiä. Esimerkiksi pieni lahna, pasuri ja sorva sotetaan helposti keskenään.

Saaliiksi saadut oudot särkikalat kannattaa ottaa talteen ja tehdä lopullinen lajinmääritys vasta kotona kaikessa rauhassa.

Särkikalojen tuntomerkkejä ovat ruumiin muoto, silmien väri, evien väri ja sijainti, eväruotojen lukumäärä sekä pyrstön muoto. Ka-

Särkiäkö? Tutut särkikalat voivat joskus vaikuttaa oudoilta. Kuvassa kaksi eriväristä pulleaa särkeä. Vaikeasti tunnistettavat särkikalat voivat olla myös särkikalojen välisiä risteytyksiä.

lan kylkiviivalla olevien suomujen lukumäärä on tärkeä tuntomerkki särkikaloilla.

Hyvä opaskirja särkikalojen niin kuin muidenkin kalojen tunnistamiseen on Hannu Lehtosen ja Kari Nybergin kirjoittama Suomen kalojen tunnistusopas.

Iso kala. Vaikka koolla ei ole bongauksessa merkitystä, saa iso karppi fongarin suun hymyyn.

Muistathan, että

- onkiminen, pilkkiminen ja silakan litkaus ovat jokamiehenoikeuksia
- muuhun kalastukseen 18–64-vuotiaat tarvitsevat valtion kalastonhoitomaksun ja
- vesien omistajan luvan.

KALABONGAUS ON KIVAA

Kuluvalle vuosituhatkannella Suomeen on rantautunut uusi kalastuslaji: kalabongaus eli fongaus. Tässä lajissa yritetään pyydystää mahdollisimman monta kalalajia.

Suomen vesistä pystyy vuodessa pyytämään helposti yli 10 kalalajia, supersuoritus olisi 50 kalalajia, mahdollista sekin.

Jos haluat kokeilla todella uudenlaista kalastusta, niin tervetuloa fongausten pariin!

Härkäsimppu

Kalatalouden Keskusliitto
Malmin kauppatie
00700 Helsinki
www.ahven.net
kalastus@ahven.net
Puh. (09) 6844 590

Bongaa 30 fisua
Kalatalouden Keskusliitto nro 167
ISSN: 0783-3954
Teksti: Markku Myllylä
Kuvat: Markku Myllylä, Vesa Karsikas, Tapio
Gustafsson ja Malin Lönnroth
Graafinen suunnittelu: Tapio Gustafsson
Arkmedia 2017

Esitteen tekoon on saatu tukea
maa- ja metsätalousministeriön
kalastuksenhoitomaksuvaroista.